

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н - 3.04

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра археології та спеціальних галузей історичної науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан історичного факультету

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП02.03 Історія стародавньої Греції
(шифр і назва навчальної дисципліни)
напрямок підготовки 03 Гуманітарні науки
(шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність 035 Філологія
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація 035.08 Класичні мови та літератури (переклад включно)
(назва спеціалізації)
факультет ІНОЗЕМНИХ МОВ
(назва факультету)

Львів – 2019 рік

Робоча програма ПП02.03 Історія стародавньої Греції для студентів

(назва навчальної дисципліни)

за напрямом підготовки 035 Філологія, спеціальністю 035 08 Класичні мови і літератури (переклад включно) Львів, 2019 року – 18 с.

Розробник:

Гуменний Віктор Леонідович, кандидат історичних наук, асистент кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки

Протокол від “ ____ ” _____ 2019 року № ____

Завідувач кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки

_____ (Білас Н. М.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ____ ” _____ 2019 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету

Протокол від “ ____ ” _____ 2019 року № ____

“ ____ ” _____ 2019 року Голова _____ (Качараба С.П.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>03 гуманітарні науки</u> (шифр і назва)	За вибором	
	Напрямок підготовки <u>035 філологія</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціалізація: <u>035 08 Класичні мови і літератури (переклад включно).</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		3-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		58 год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 0. 55

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Розглянути політичні, культурні, соціально-економічні процеси в Середземномор'ї в античний період; дослідити зовнішні впливи та зрозуміти специфіку історії регіону в європейській цивілізації шляхом критичного сприйняття студентами історичних свідчень; забезпечити метод, який дозволить продовжити вивчення історії людства та заохотить студентів до цих занять.

Розглянути події давньогрецької історії на основі сучасних досягнень антикознавства. Розвинути у студентів розуміння спеціальної термінології, визначень, періодизації, роботи з джерелами та наукової літератури. У результаті засвоєння курсу студент повинен отримати основні теоретичні знання, необхідні для практичної роботи з античними джерелами:

- історія формування науки про античність;
- основи історичної періодизації Стародавньої Греції
- антична термінологія;
- значення історичних джерел у вивченні історичних процесів.

У результаті опанування курсу студент повинен вміти застосовувати на практиці набуті теоретичні знання:

- класифікувати та аналізувати історичні джерела;
- орієнтуватися в періодизації та в культурно-історичному розвитку давнього населення Європи;
- працювати з спеціалізованою науковою літературою;
- узагальнювати отриману в процесі вивчення інформацію при розробці наукової тематики;
- виявляти, систематизувати, аналізувати та узагальнювати історичну інформацію в процесі педагогічної та культурно-освітньої діяльності.

У результаті вивчення курсу студент повинен:

Знати основні зміни, що відбулися в способі життя й світобаченні племен та народів Європи, чинники, що зумовили початок формування європейської цивілізації, причини та суть найбільш значних міжнародних конфліктів, періоди діяльності головних історичних осіб епохи.

Зміст понять та категорій: історія стародавньої Греції, палацове господарство, апойкія, метрополія, поліс, тиранія, криптиї, апелла, герусія, ефрат, ілотія, спартіати, періеки, ілоти, ареопаг, архонт, геліея, буле, класичне рабство, криза поліса, еллінізм, діадохі, епігони, елліністична монархія.

Історичні явища, суспільні закономірності і процеси: Періодизація старогрецької історії, велика грецька колонізація, рання тиранія, пізня тиранія, «конституція» Лікурґа, найманство, законодавство Драконта, закони Солона, законодавство Клісфена, Дельфійська амфіктонія, Делоський морський союз, Афінська архе, Пелопоннеський союз, Беотійський союз, греко-перські війни, іонійське повстання, 2-й Афінський морський союз, Пелопоннеська війна, криза полісної системи, імперія Александра, елліністична монархія.

1) основні періоди історії стародавньої Греції; 2) характерні риси кожного історичного періоду; 3) основні дати і події в історії античної Греції; 4) основних політичних діячів давньогрецької історії; 4) причини, хід (розвиток) і наслідки історичних подій і явищ; 5) основні досягнення давньогрецької культури.

У результаті опанування курсу студенти повинні вміти застосовувати на практиці набуті теоретичні знання:

а) загальна компетентність:

- класифікувати та аналізувати історичні джерела;
- орієнтуватися в періодизації та в культурно-історичному розвитку давнього населення давньогрецької цивілізації;
- працювати з спеціалізованою науковою літературою;
- узагальнювати отриману в процесі вивчення інформацію при розробці наукової тематики;
- виявляти, систематизувати, аналізувати та узагальнювати історичну інформацію в процесі педагогічної та культурно-освітньої діяльності.

б) компетентність, що відповідає предмету:

- розкривати тенденції в розвитку антикознавства та історіографії історії Стародавньої Греції;
- працювати з історичними картами;
- з'ясувати географічні та хронологічні межі кожного періоду історії Стародавньої Греції;
- на підставі аналізу джерел глибоко аналізувати кожний період історії Стародавньої Греції;
- виділяти в історії Стародавньої Греції вузлові проблеми: формування полісу, вплив природних умов на економіку та культуру, періоди розквіту і занепаду, спроби реформ (наприклад, реформи Солона, Лікурга, та ін.), розвиток та піднесення культури та мистецтва, процес кодифікації права;
- інтерпретувати свідчення писемних джерел;
- згідно пануючих в сучасній історіографії, методології та дослідницьких технік, інтерпретувати проблеми розвитку Стародавньої Греції.

Вміти застосовувати на практиці набуті теоретичні знання: 1) характеризувати діяльність політичних діячів Греції; 2) аналізувати причинно-наслідковий зв'язок між подіями і явищами античної історії; 3) викладати хід історичних подій в логічній послідовності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Стародавня Греція у Крито-мікенський, Гомерівський і архаїчний періоди

Тема 1. Вступ в історію стародавньої Греції. Природа та населення Стародавньої Греції.

Печатки європейської цивілізації. Античність - доба формування полісного типу цивілізації. Джерелознавство давньогрецької історії. Літературні джерела. Логографи. Геродот. Фукидід. «Псевдоксенофонтівська політія». Ксенофонт. Платон. Риторичний напрямок. "Афінська політія" Арістотеля. Полібій. Діодор Сицилійський. Помпей Трог. Плутарх. Страбон. Епіграфічні джерела. Археологічні пам'ятки. Розкопки на острові Фера, в Спарті, в Ефесі, в Мілеті, в Олімпії, в Афінах, в Дельфах та на острові Делос. Нумізматичні джерела.

Історіографія історії стародавньої Греції. Сучасні підходи та дискусії щодо вивчення давньогрецької історії. Періодизація історії стародавньої Греції.

Територія стародавньої Еллади. Основні регіони. Балканська Греція та її природно-кліматичні умови у давнину, їх трансформація. Особливості флори та фауни. Корисні копалини. Значення моря та умови рільництва та скотарства. Північна Греція (Епір, Фессалія). Середня Греція (Беотія, Фокіда, Аттика). Пелопоннес (Арголіда, Еліда, Мессенія, Лаконія. Острови Егейського та Іонійського морів. Узбережжя Малої Азії. Населення стародавньої Греції. Основні племена грецької народності.

Тема 2. Крито-мікенська Греція у III-II тисячоліттях до н.е.

Археологічні дослідження території Греції і Криту в XIX-XX ст. Генріх Шліман та Артур Еванс. Кікладська цивілізація. Егейська культура. Крит в XXX-XII ст. до н.е. Періодизація. Виникнення та розвиток держави на Криті. «Палацові» комплекси. Кносський «палац». Таласократія та розвиток економіки. Зовнішні зв'язки Криту. Критське письмо та мистецтво. Релігія критян. Основні гіпотези щодо причин занепаду критської цивілізації. Спірідон Марінатос і його гіпотеза.

1. Материкова Греція в XXV-XVII ст. до н.е. Палацові комплекси ахейської Греції. Мікени. Пілос. Особливості соціально-економічного та політичного розвитку Дешифрування лінійного письма Б. Майкл Вентрис та Джон Чедвік. Соломон Лур'є і його студії над історією та культурою Мікенської Греції. Балканської Греції. Мікенська культура та релігія. Троя. Занепад мікенської цивілізації та прихід дорійців. Етнічні процеси в Греції наприкінці II тис. до н.е. Проблема континуїтету у історії Греції кінця II – початку I тис. до н.е.

Тема 3. Гомерівська Греція (XI-IX ст. до н.е.)

Основні джерела з історії гомерівської Греції. "Гомерівське питання". Господарський лад і соціальна структура. Поява аристократії. Розвиток економіки та патріархальне рабство. Органи управління та політичні структури в гомерівську добу.

Тема 4. Архаїчна Греція (VIII- VI ст. до н.е.)

Давньогрецький поліс: основні риси та тенденції розвитку. Підходи до вивчення поліса в сучасній історіографії. Роль "старшої" тиранії в процесах державного будівництва в Греції. Мегари, Коринф та Лесбос в архаїчну епоху. Крит, Фессалія і Беотія у VIII-поч. VII ст. до н.е.

Причини та характер Великої грецької колонізації (VIII-VI ст. до н.е.). Основні напрямки грецької колонізації. Колонізація Західного Середземномор'я. Велика Греція та її розвиток в VIII-VI ст. до н.е. Колонізація берегів Гелеспонта і Понту. Колонізація Північного Причорномор'я. Борисфеніда, Ольвія. Боспорське царство. Херсонес Таврійський. Тіра та Ніконій. Південний напрямок колонізації. Основні особливості грецької колонізації. Значення та наслідки.

Тема 5. Лакедемон і Афіни у добу архаїки

Особливості формування держави в Спарті. Дорійське вторгнення у Пелопоннес і роль військового фактору в державотворчих процесах. Мессенські війни. "Реформи" Лікурга і державний лад Лакедемону. Спартанська олігархія. Ілотія та особливості соціально-економічного розвитку.

Економічний розвиток Греції в VIII-VII ст. до н.е. Особливості формування держави в Аттиці. Змова Кілона та законодавство Драконта. Проблеми соціально-економічного розвитку Аттики. Закони Солона. Боротьба в суспільстві після реформ Солона Тиранія Пісістрата і Пісістратидів. Реформи Клісфена.

Змістовий модуль 2. Греція в добу класики та еллінізму.

Тема 6. Греція в добу класики (V-IV ст. до н.е.)

Греко-перські війни. Причини греко-перських війн та їх періодизація. Іонійське повстання. Падіння Мілета. Політична боротьба в грецьких полісах. Перший та другий похід Дарія I. Марафонська битва та її значення. Створення загальноеллінського військового союзу. Похід персів 480-479 рр. до н.е. Оборона Фермопіл та битва при Артемісії. Евакуація Афін та Саламінська битва. Битва при Платеях і біля Мікале. Вихід Спарты з загальноеллінського союзу. Утворення Деллоської сіммахії. Утворення Першого Афінського морського союзу. Третя Мессенська війна. Війна Афін і Спарты. Єгипетська експедиція. Завершення греко-перських війн та Калліїв мир.

Економіка Греції в V ст. до н.е. Реформи Ефіальта. Державний лад Афін та приход до влади Перікла. Внутрішня політика Перікла. Зовнішня політика Першого Афінського морського союзу. Будівництво в Афінах в період правління Перікла. Політична боротьба в Афінах.

Пелопонеська війна. Джерела до її вивчення. Співвідношення сил противників. Привід та причини війни. Архідамова війна Початок бойових дій. Облога Платей. Громадянська війна на Лесбосі і в Керкірі. Загострення соціально-політичної боротьби в Афінах. Пілоська операція Військові дії у Фракії. Перемир'я та Нікіїв мир. Політичний розвиток Греції в добу миру. Сицилійська експедиція. Декелейська війна. Розпад Першого Афінського морського союзу. Політика Персії і олігархічний переворот 411 р. до н.е. в Афінах. Боротьба за протоки. Відновлення демократії в Афінах. Військові дії в Іонії. Битва при Егоспотамах і капітуляція Афін. Наслідки Пелопоннеської війни та її значення. Відновлення демократії в Афінах.

Криза давньогрецького полісу в першій половині IV ст. до н.е. Гегемонія Спарты. Коринфська війна і "царський мир" 386 р. до н.е. Беотійський союз і посилення Фів. Епамінонд. Утворення Другого Афінського морського союзу. Битва при Левктрах. Союзницька війна і кінець Другого Афінського морського союзу.. "Молодша" тиранія в Греції та її причини.

Тема 7. Грецька культура та повсякденне життя.

Особливості розвитку давньогрецької культури. Міфологія. Релігія стародавніх греків. Обрядовий бік грецької державної релігії. Загальногрецькі свята.

Давньогрецька філософія. Іонійська школа. Геракліт. Емпедокл та Анаксагор. Демокріт. Софісти. Піфагор. Сократ. Платон. Арістотель.

Розвиток наукових знань. Природничі науки. Медицина, Школа Гіппократа Історія (Геродот, Фулідід, Ксенофонт, Арістотель).

Грецька література. Гомер та його поеми. Гесіод та розвиток грецької поезії. Давньогрецький театр. Есхілл. Софокл. Евріпід. Арістофан. Ораторське мистецтво (Ісократ, Лісій, Демосфен).

Грецьке мистецтво. Грецька кераміка та її розвиток. Базовий живопис. Архітектура. Дорійській, еолійській і іонійській архітектурні стилі. Архітектура грецького храму. Будівлі Афінського акрополю. Храм Зевса в Олімпії. Скульптура, її типи, напрямки та школи. Мирон. Фідій. Поліклет. Пракситель. Скопас. Лісіпп. Рельєф. Грецький живопис та його особливості.

Побут стародавніх греків. Житло, меблі, одяг, їжа. Сімейно-шлюбні відносини. Системи виховання. Військова справа. Кораблебудування. Гроші. Дозвілля. «Агональний» дух давньогрецької цивілізації. Поява спорту і спортивних змагань.

Тема 8. Доба еллінізму

Македонія та її соціально-економічний та політичний розвиток. Аргеади і їх влада. Філіпп II та його правління. Священна війна в Греції та втручання Македонії у грецькі справи. Боротьба промакедонської та антимакедонських партій в Афінах. Друга священна війна. Херонейська битва. Коринфський конгрес та встановлення македонської гегемонії. Смерть Філіпа II і прихід до влади Александра III.

Східний похід Александра Македонського. Причини війни з Персією. Битва біля Граніка. Битва при Іссі. Облога Тіра Звільнення Єгипту. Битва при Гавгамелах. Взяття Вавилону та Суз. Смерть Дарія III. Похід у Середню Азію. Індійський похід. Створення імперії Александра.

Смерть Александра Македонського та боротьба діадохів. Утворення системи елліністичних держав. Держава Птолемеїв. Селевкідське царство. Анатолійське етнополітичне койне і державні утворення на території Малої Азії.

Розвиток Греції та Македонії в елліністичну добу. Початок кризи елліністичних держав та його причини. Завоювання Греції та Македонії Римом. Підкорення Єгипту.

Культура елліністичної доби. Культура та наука в добу еллінізму. Розвиток філософії. Стоїцизм та епікурейство. Філософія кініків. Діоген з Сінопи. Елліністична архітектура. Розвиток науки в елліністичну добу. Евклід. Архімед. Елліністичне мистецтво.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Стародавня Греція у крито-мікенський, гомерівський і архаїчний періоди												
Тема 1. Вступ в історію стародавньої Греції. Природа та населення Стародавньої Греції.	2	2										
Тема 2. Крито-мікенська Греція у III-II тисячоліттях до н.е.	4	2	2			5						
Тема 3. Гомерівська Греція (XI-IX ст. до н.е.)	12		2			5						
Тема 4. Архаїчна Греція (VIII- VI ст. до н.е.)	12	2				10						
Тема 5. Лакедемон і Афіни у добу архаїки	9	2	4			3						
Разом за змістовим модулем 1	39	8	8			23						
Змістовий модуль 2. Греція в добу класици та еллінізму												
Тема 6. Греція в добу класици (V-IV ст. до н.е.)	18	4	4			15						
Тема 7. Грецька культура та	9	2	2			10						

повсякденне життя											
Тема 8. Доба еллінізму	24	2	2			10					
Разом за змістовим модулем 2	51	8	8			35					
Усього годин	90	16	16			58					

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до історії Стародавньої Греції. Природа та населення Греції.	2
2	Крито-мікенський період в історії Греції.	2
3	Греція в добу архаїки. Становлення давньогрецького поліса та регіональні особливості його розвитку.	2
4	Спарта та Афіни в архаїчну добу	2
5	Греко-перські війни.	2
6	Боротьба за гегемонію у Греції. Пелопоннеська війна. Еллада у першій половині IV ст. до н.е.	2
7	Повсякденне життя в Греції класичної доби.	2
8	Східний похід Александра і створення його Імперії. Елліністичні держави у IV-II ст. до н.е.	2
	Разом	16

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Греція у крито-мікенський період (за матеріалами текстів Лінійного письма Б)	2
2	Грецьке суспільство гомерівської доби (за матеріалами «Іліади» та «Одіссеї»)	2
3	Стародавня Спарта в архаїчну епоху	2
4	Становлення та трансформація Афінського поліса у VIII-VI ст. до н.е.	2
5	Афінський поліс у класичну епоху	2
6	Криза грецького поліса. Пізня тиранія у свідченнях сучасників.	2
7	Грецька філософська традиція (на матеріалах «Симпосію» Платона та «Нікомахової етики» Арістотеля)	2

8	Елліністична монархія та її структури	2
	Разом	16

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Відображення подій Троянської війни у поемах Гомера та сучасна археологія.	5
2	Античні джерела про Троянську війну	5
3	Давньогрецька міфологія та релігія	5
4	Життєписи Плутарха як джерело до вивчення давньогрецької історії архаїчної доби	5
5	Побут стародавніх спартанців	3
6	Афінська аристократія у суспільно-політичному житті поліса: Філаїди та Алкмеоніди.	5
7	Пізня грецька тиранія у античній літературній традиції та сучасних інтерпретаціях (Ксенофот «Гієрон» та «Про тиранію» Л. Штрауса)	5
8	Проекти подолання кризи поліса (Платон, Арістотель, Ісократ)	5
9	Традиції Еллади у культурному та релігійному житті грецьких полісів Північного Причорномор'я	5
10	Шлюб та сім'я у Стародавній Греції.	5
11	Рецепція образу Александра Великого у культурі наступних епох	5
12	Александрія Єгипетська як культурний та інтелектуальний центр античної доби	5
	Разом	58

8. Питання, які виносяться на контрольну роботу та вимоги до реферування наукової публікації

Питання на контрольну роботу:

1. Природа та населення Стародавньої Греції
2. Періодизація історії Стародавньої Греції
3. Крит та Еллада у II тис. до н. е. Мінойська та Мікенська цивілізації.
4. Історія археологічних досліджень Трої та Мікенської Греції. Ахейська Греція.

5. «Іліада» та «Одіссея» як історичне джерело. «Гомерівське питання» і сучасне антикознавство.
6. Герої грецьких міфів. Основні етапи розвитку грецької міфології.
7. Релігія стародавніх греків: культ і пантеон.
8. Давньогрецький поліс: основні риси та тенденції розвитку
9. Утворення Афінської держави.
10. Велика грецька колонізація: причини та основні напрямки.
11. Грецькі апоїкії та поліси Північного Причорномор'я. Проблема заснування Херсонеса Таврійського. Боспорське царство.
12. Рання тиранія та демократія. Мегари, Корінф та Лесбос у архаїчну добу.
13. Стародавня Спарта в VIII-VI ст. до н.е.
14. Система виховання та побут спартанців.
15. Розвиток Аттики та реформи Солона.
16. Тиранія Пісістрата та реформи Клісфена
17. Греко-перські війни та їх значення в історії Стародавньої Греції
18. Другий та третій періоди греко-перських війн.
19. Афінська демократія в добу Перікла
20. Грецьке господарство та економіка класичної доби.
21. Пелопоннеська війна та її значення для розвитку Греції
22. Криза грецького поліса в першій половині IV ст. до н. е. Пізня тиранія.
23. Військово-політичні союзи в історії Стародавньої Греції.
24. Розвиток філософії та літератури в Стародавній Греції.
25. Розвиток грецької архітектури, скульптури та живопису. Побут стародавніх греків.
26. Давньогрецький театр.
27. Встановлення македонської гегемонії в Греції
28. Східний похід Александра та утворення його Імперії.
29. Елліністичні держави у IV- II ст. до н. е.
30. Елліністична культура.

Вимоги до реферування наукової публікації.

Для написання реферування студенту необхідно самостійно вибрати та узгодити з викладачем одну з проблемних наукових праць (статтю/розділ монографії) за тематикою курсу. Ця праця повинна бути покладена в основу реферування. Окрім того, виконання реферування вимагає додаткового ознайомлення з іншими публікаціями, для того щоб зрозуміти контекст формування наукових поглядів автора, сучасний стан розробки проблеми, яку він розглядає.

Обсяг реферування – до 10 сторінок тексту А4 (у будь-якій зручній для студента формі). Вимоги до написання реферату відображені у його структурі:

1. Коротка загальна характеристика публікації обраної для реферування, її актуальності.

2. Характеристика автора чи авторів реферованої публікації (час діяльності, наукове середовище, головні напрямки наукових зацікавлень, місце конкретного реферованого дослідження у науковому доробку автора і т. п.)
  3. Аналіз структури реферованої праці (викладений власною мовою).
  4. Виклад основного змісту реферованої публікації
  5. Висновки (доробок автора; висловлення власної думки стосовно висновків чи методів дослідження; формулювання дискусійних тез; наскільки науковий доробок автора є актуальним; чи відбувалася наукова дискусія стосовно висновків автора; яким є загальний внесок автора у дослідження певної проблеми і т. п.).
- У випадку виявлення плагіату або інших форм академічної недоброчесності, робота оцінюється в 0 балів.

9. Методи навчання

У викладанні навчальної дисципліни використовуються інтерактивні лекції-презентації з демонструванням слайдів, бесіди з елементами формування проблемних завдань. На практичних заняттях застосовується метод презентації питань теми винесених на обговорення. Окрім того, під час самостійної роботи та під час реферування наукових публікацій використовуються проблемо-пошукові методи, спрямованих на активізацію отриманих знань під час аудиторних занять та виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності студентів.

10. Методи контролю

Контроль рівня знань студентів передбачає перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Контроль здійснюється за напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю й активністю роботи на практичних заняттях;
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза межами аудиторних занять;
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді реферування наукової літератури.

Самостійна робота студентів передбачає роботу над підручниками, посібниками, науковими публікаціями, опрацювання лекційного матеріалу, ознайомлення з фаховою літературою, підготовку реферувальних та підготовку до написання контрольної роботи. Самостійна робота спрямована на засвоєння матеріалу, передбаченого програмою курсу.

Рейтингова оцінка знань студентів з курсу визначається за сумою балів, отриманих студентами за роботу на практичних заняттях (**40 балів**), за результатами оцінювання реферування наукової публікації з тематики курсу, узгодженої з викладачем (**20 балів**), та написання контрольної роботи за всією тематикою курсу (**40 балів**).

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
5	10	10	10	15	20	15	15	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		

12. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації для підготовки реферування і самостійної роботи з курсу (електронний варіант).
2. Рідери з тем, що розглядаються на курсі (електронний варіант).

13. Рекомендована література Базова

1. История Древней Греции / Под ред. В.И. Кузищина. М.: Высшая школа, 1996.
2. Античная Греция : проблемы развития полиса / Редкол.: Е. С. Голубцова (отв. ред.) и др. М. : Наука. 1983. Т. 1-2.
3. История Древней Греции / Сост. К.В. Паневин. СПб., "Полигон-АСТ", 1999.
4. Карпюк С. Г. Лекции по истории древней Греции. М.: Ладомир, 1997.
5. Лурье С. Я. История Греции / Сост., авт. вступ. статьи Э.Д.Фролов. СПб.: Издательство С.-Петербургского ун-та. 1993.
6. Сергеев В.С. История Древней Греции / Под ред. акад. В. В. Струве и проф. Д. П. Каллистова. М. : Издательство восточной литературы, 1963.
7. Античный полис. Курс лекций. / Отв. ред. В. В. Дементьева. М., 2010.
8. Хаммонд Н. История Древней Греции. М.: Центрполиграф, 2008.
9. Суриков И., Ляпустин Б. Древняя Греция. М., 2007.
10. Гроссман Ю.М., Лісовий І.А. Історія стародавнього світу: Практикум.— Львів, 1985.

11. История древнего мира. / Под. ред. И. М. Дьконова, В. Д. Нероновой, И. С. Свенцицкой. Т. 1-3. М., 1989.
12. Martin T. Ancient Greece: From Prehistoric to Hellenistic Times. New Haven: Yale University Press, 2013.
13. Cartledge P. Ancient Greece: a very short introduction. Oxford University Press, 2011.
14. Ancient Greece: A Political, Social and Cultural History / Sarah B. Pomeroy, Stanley Mayer Burstein, Walter Donlan, Jennifer Tolbert Roberts. Oxford University Press, 1999.
15. The Edinburgh Companion to Ancient Greece and Rome / Edward Bispham, Thomas Harrison, Brian A. Sparkes. Edinburgh University Press, 2006.
16. Vademecum historyka starożytnej Grecji i Rzymu /pod red. Ewy Wipszyckiej. Т. 1-2. Warszawa, 2001.
17. Historia starożytnych Greków / Т. 1-3. Warszawa, 1988-2010.
18. Antropologia antyku greckiego. Zagadnienia i wybór tekstów / Lengauer Włodzimierz, Trzcionkowski Lech, Majewski Paweł. Warszawa, 2011.

Допоміжна

1. Андреев Ю. В. Античный полис и восточные города-государства // Античный полис. Л., 1979. С. 8–27.
2. Андреев Ю. В. Архаическая Спарта. Искусство и политика. — СПб.: Нестор-История, 2008.
3. Андреев Ю. В. Гомеровское общество. Основные тенденции социально-экономического и политического развития Греции XI-VIII вв. до н. э. — СПб.: Издательство Санкт-Петербургского института истории РАН «Нестор-История», 2004.
4. Андреев Ю. В. Раннегреческий полис (гомеровский период). Л., 1976.
5. Андреев Ю. В. Цена свободы и гармонии: Несколько штрихов к портрету греческой цивилизации. СПб., 1998.
6. Античная демократия в свидетельствах современников. / Изд. подгот. Л. П. Маринович, Г. А. Кошеленко. — М.: Ладомир, 1996
7. Бартошек А. Златообильные Микены/Пер. с чеш. О.П. Цыбенко. Послесл. А.И. Немировского. М., "Наука", 1991.
8. Бенгтсон Г. Правители эпохи эллинизма. Пер. с нем. Предисл. Э. Д. Фролова. М., Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1982.
9. Бикерман Э. Государство Селевкидов. Пер. с франц. Л. М. Глускиной. М., Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1985.
10. Боннар А. Греческая цивилизация. 3-е изд. Москва, 1995. Т. I-III.
11. Бузескул В. П. Введение в историю Греции. Обзор источников и очерк разработки греческой истории в XIX и в начале XX в. / Вступ. ст. и общ. ред. проф. Э. Д. Фролова СПб.: Издательский дом «Коло», 2005
12. Вернан Ж.-П. Происхождение древнегреческой мысли. М., 1988.
13. Виноградов Ю. Г. Политическая история Ольвийского полиса VII-I вв. до н. э. Историко-эпиграфическое исследование. М., 1989.
14. Габелко О.Л. История Вифинского царства. СПб.: ИЦ «Гуманитарная Академия», 2005.

15. Гайдукевич В. Ф. Боспорское царство. М., Л., 1949.
16. Гиндин Л.А., Цымбурский В. Л. Гомер и история Восточного Средиземноморья. - М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1996.
17. Голубцова Е. С. Сельская община Малой Азии. III в. до н. э. – III в. н. э. М., 1972.
18. Зайцев А. И. Культурный переворот в Древней Греции VIII–V вв. до н. э. 2-е изд. СПб., 2000.
19. Зельин К. К. Борьба политических группировок в Аттике в VI веке до н. э. М., 1964.
20. Зелінський А. Л. Александрійські фараони та їхні піддані: зміцнення влади перших Птолемеїв. Київ, 2010.
21. Историография античной истории / ред. В. И. Кузицин. М.: Высшая школа, 1980.
22. Источниковедение Древней Греции (эпоха эллинизма): Учебное пособие. — Под -ред. проф. В. И. Кузицина. М., Изд-во Моск. ун-та, 1982.
23. Карпюк С. Г. Общество, политика и идеология классических Афин. М., 2003.
24. Карышковский П. О., Клейман И. Б. Древний город Тира. Киев, 1985.
25. Климов, О. Ю. Пергамское царство: проблемы политической истории и государственного устройства.—СПб. : Факультет филологии и искусств СПбГУ ; Нестор-История, 2010.
26. Колобова К.М. Из истории раннегреческого общества (о. Родос IX-VII вв. до н.э.). Л., Издательство ЛГУ, 1951.
27. Кошеленко Г. А. Греческий полис на эллинистическом Востоке. М., 1979.
28. Крыжицкий С. Д., Отрешко В. М. К проблеме формирования Ольвийского полиса // Ольвия и ее округа. Киев, 1986.
29. Крыжицкий С. Д., Русяева А. С., Крапивина В. В., Лейпунская Н. А., Скржинская М. В., Анохин В. А. Ольвия. Античное государство в Северном Причерноморье. Киев, 1999.
30. Лаптева М. Ю. У истоков древнегреческой цивилизации: Иония XI—VI вв. до н. э. — СПб.: ИЦ «Гуманитарная Академия», 2009.
31. Левек П. Эллинистический мир. Пер. с франц. Е. П. Чиковой. Коммент. и послесл. Г. А. Кошеленко.- М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1989.
32. Лісовий І.А. Античний світ у термінах, іменах і назвах: довідник з історії та культури Стародавньої Греції і Риму. Львів, 1988.
33. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Москва, 1963-1994. Т. I-VIII.
34. Лурье С. Я. Геродот. М.-Л., 1947.
35. Лурье С. Я. Демокрит. Тексты. Переводы. Исследования. Л., 1970.
36. Лурье С.Я. Язык и культура микенской Греции / Академия наук СССР, Институт истории. Москва; Ленинград, 1957.
37. Молчанов А.А. Социальные структуры и общественные отношения в Греции II тысячелетия до н.э. (проблемы источниковедения минойстики и микенологии) / Российская академия наук, Институт всеобщей истории; ответственный редактор Л.П. Маринович. Москва, 2000.

38. Молчанов А.А., Нерознак В.П., Шарыпкин С.Я. Памятники древнейшей греческой письменности. Введение в микенологию. М., 1988.
39. Полякова Г.Ф. Социально-политическая структура пилосского общества. Москва, "Наука", 1978.
40. Ранович А. Б. Эллинизм и его историческая роль. М.; Л., 1950.
41. Сапрыкин С. Ю. Гераклея Понтийская и Херсонес Таврический. М., 1986.
42. Сапрыкин С.Ю. Понтийское царство: Государство греков и варваров в Причерноморье. - М.: Наука, 1996.
43. Ставнюк В. Становлення афінського поліса. Київ, 2005.
44. Ставнюк В. Фемістокл і Афіни. Київ, 2004.
45. Скржинская М. В. Будни и праздники Ольвии в VI—I вв. до н. э. / М. В. Скржинская. — СПб. : Алетейя, 2000.
46. Скржинская М. В. Древнегреческие праздники в Элладе и Северном Причерноморье / М. В. Скржинская ; Нац. акад. наук Украины, Ин-т истории Украины. — К. : Ин-т истории Украины Нац. акад. наук Украины, 2009.
47. Скржинская М. В. Культурные традиции Эллады в античных государствах Северного При-черноморья. Киев: Институт истории Украины НАН Украины, 2010.
48. Суриков И. Е. «Полиархия» или всё-таки полис? // *Studia historica*. Вып. 4. М., 2004. С. 150–163.
49. Суриков И. Е. Изучение феномена полиса в западной историографии на рубеже XX–XXI вв.: Копенгагенский центр М. Хансена // *Studia historica*. Вып. 4. М., 2004. С. 164–176.
50. Суриков И.Е. Античная Греция: политики в контексте эпохи. Архаика и ранняя классика. М., 2005.
51. Туманс Х. Рождение Афины. Афинский путь к демократии: от Гомера до Перикла (VIII–V вв. до н. э.). СПб., 2002.
52. Фролов Э. Д. Рождение греческого полиса. Л., 1988.
53. Шофман А. С. Распад империи Александра Македонского. Казань, Издательство Казанского университета, 1984.
54. Шофман А. С. Восточная политика Александра Македонского. Казань : Издательство Казанского университета, 1976.
55. Эллинизм: экономика, политика, культура. — М.: Наука, 1990.
56. Яйленко В. П. Архаическая Греция и Ближний Восток. — М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1990.
57. Яйленко В. П. Греческая колонизация VII–III вв. до н.э. По данным эпиграфических источников — М.: Наука, 1982.
58. Bickerman E. *Institutions des Séleucides*. Paris, 1938.
59. Finley M. *Ancient Economy*. University of California Press, 1973.
60. Finley M. I. *Authority and Legitimacy in the Classical City-State*. København, 1982.
61. Finley M. I. *Politics in the Ancient World*. Cambridge, 1983.
62. Hansen M. H. A Survey of the Use of the Word Polis in Archaic and Classical Sources // *Further Studies in the Ancient Greek Polis*. Stuttgart, 2000. P. 173–215.

63. Hansen M. H. Polis and City-State: An Ancient Concept and its Modern Equivalent. Copenhagen, 1998.
64. Morris I. Burial and Ancient Society: The Rise of the Greek City-State. Cambridge, 1989.
65. Osborne R. Greece in the Making, 1200–479 B.C. L. – N. Y., 1996.
66. Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft (Pauly–Wissowa). Bd. I - XA; Supplementband I - XV.
67. Rostovtzeff M. The Social and Economic History of Hellenistic World. Vol. 1–3. Oxford, 1941.
68. The Cambridge Ancient History/ Ed. 2. Vol. II - VII.1. Cambridge University Press.
69. The Development of the Polis in Archaic Greece. L. – N. Y., 1997.
70. The Greek City: From Homer to Alexanderю. Oxf., 1991.
71. Welles C. B. Royal Correspondence in the Hellenistic Period. New Haven, 1934.
72. Wood E. M. Peasant-Citizen and Slave: The Foundations of Athenian Democracy. L., 1988.

14. Інформаційні ресурси

1. Что такое античность • Arzamas. - <https://arzamas.academy/likbez/antiquity>
2. Что такое Древняя Греция • Arzamas - <https://arzamas.academy/courses/36>
3. Ancient History Encyclopedia - <https://www.ancient.eu/>
4. The Ancient World Digital Library (AWDL) - <http://dlib.nyu.edu/ancientworld/>
5. Introduction to Ancient Greek History - <https://оуc.yale.edu/classics/clcv-205>
6. The Ancient Greeks - <https://www.coursera.org/learn/ancient-greeks>
7. Greek and Roman Mythology - <https://www.coursera.org/learn/mythology?>
8. The Ancient World Online: AWOL - <http://ancientworldonline.blogspot.com/>
9. HeroesX Sourcebook - <https://kosmosociety.chs.harvard.edu/?p=6308>
10. The Ancient Greek Hero - <https://www.edx.org/course/the-ancient-greek-hero-2>
11. Ancient Philosophy: Plato & His Predecessors - <https://www.coursera.org/learn/plato>
12. Ancient Philosophy: Aristotle and His Successors - <https://www.coursera.org/learn/aristotle>
13. At the Origins of the Mediterranean Civilization: Archaeology of the City from the Levant to the West - 3rd-1st millennium BC - <https://www.coursera.org/learn/archaeology-city-levant-west>
14. БИБЛИОТЕКА СНО - Литература по истории и культуре античного мира - <http://www.sno.pro1.ru/lib/index.htm>
15. PHI Greek Inscriptions - <https://inscriptions.packhum.org/>
16. Papyri.info - <https://papyri.info/>
17. The Digital Classicist Wiki - https://wiki.digitalclassicist.org/Main_Page
18. Open Access Pauly's Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft - https://de.wikisource.org/wiki/Pauly's_Realencyclopdie_der_classischen_Altertumswissenschaft